

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผล และเสนอแนะ

ปัจจุบันการให้ความสำคัญต่อการเคารพในสิทธิมนุษยชนของมนุษย์ทั่วโลกมีเพิ่มมากขึ้น จนปรากฏเป็นข่าวให้ได้รับรู้ถึงการเรียกร้องสิทธิในด้านต่าง ๆ ที่มนุษย์พึงจะได้รับ โดยการนำเอากรณีศึกษาที่มีความเป็นมนุษย์ และความเสมอภาคที่จะได้รับการรับรองซึ่งเป็นปัญหาประการหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในด้านต่าง ๆ จากความเป็นมนุษย์ไม่ว่าจะอยู่ในสถานะใดหรือมีเพศสภาพใด ก็ถือว่าเป็นมนุษย์เหมือนกัน จึงเกิดการเรียกร้องสิทธิจากคนที่มีจิตใจในด้านความรักและความต้องการทางเพศที่แตกต่างจากเพศสภาพที่เป็นอยู่ในการเรียกร้องให้มีการคุ้มครองสิทธิที่จะอยู่ร่วมกันฉันท์สามีภรรยา และก็ปรากฏชัดว่ามีหลายประเทศให้การคุ้มครองด้วยการมีกฎหมายรองรับ สำหรับประเทศไทยเป็นภาคีสหประชาชาติที่ให้การรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ที่มีผลผูกพันประเทศที่จะต้องคุ้มครองสิทธิของคนไทยให้สอดคล้องกับสิทธิมนุษยชน จึงเป็นปัญหาว่าสิทธิของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ที่เรียกร้องจะให้มีกฎหมายยอมรับการสมรส โดยอ้างถึงสิทธิมนุษยชน ความเสมอภาค ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และเสรีภาพที่จะสมรสกัน จึงเป็นปัญหาทางกฎหมายที่หากจะให้การคุ้มครองเช่นนี้เกิดขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อสิทธิต่าง ๆ ระหว่างคู่สมรสที่จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นการวิจัยจึงให้ความสำคัญที่จะทำการศึกษาและวิจัยเพื่อนำไปสู่การจัดทำเป็นกฎหมายต้นแบบเพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ โดยมีคำตอบซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาและวิจัยนี้มุ่งเน้นถึงการจัดทำกฎหมายต้นแบบเพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเพื่อให้เป็นกฎหมายที่เป็นต้นแบบที่สามารถแสดงถึงการให้การคุ้มครองสิทธิและความเสมอภาคแก่บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศดังเช่นคนไทยทั่วไป

การวิจัยได้ข้อค้นพบตามประเด็นที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์และด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลจากวิธีวิทยาการวิจัยที่กำหนดไว้ทำให้ได้คำตอบที่สามารถสรุปเพื่อการอภิปรายผลของข้อค้นพบได้ดังนี้

1.1 สิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

จากข้อค้นพบ พบว่า สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองมีอยู่ 9 ข้อ คือ

1) สิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายครอบครัว ผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศก็มีสิทธิที่จะมีครอบครัวที่ดีดังนั้นสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายครอบครัว ก็จะเป็นสิทธิและหน้าที่ที่ผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศควรมีหากเมื่อได้มีการสมรสกัน ดังนั้นการมีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายครอบครัวของผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศก็เพื่อเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมในการใช้ชีวิตร่วมกันเป็นครอบครัวและคุ้มครองสถานะความสัมพันธ์ดังกล่าว สอดคล้องกับทฤษฎีครอบครัวที่กล่าวว่า ครอบครัวจัดเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญ ซึ่งถือเป็นสถาบันทางสังคมลำดับแรก ที่มนุษย์ทุกคนต้องมีและเป็นจุดเริ่มต้นของการกำเนิดชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ครอบครัวเป็นที่ซึ่งมีความรัก ความผูกพัน การช่วยเหลือเกื้อกูล การอบรมเลี้ยงดู การแก้ไขปัญหา จนรวมถึงการดูแลความเอาใจใส่เมื่อเจอกับภาวะความเจ็บป่วยของสมาชิกภายในครอบครัว ครอบครัวจึงถือเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคมที่จะช่วยส่งเสริมให้ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้เจ็บป่วยมีคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถดำรงอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ (Burgess อ้างถึงใน บุญมา หลีสิน, 2535, หน้า 40)

2) การอุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกัน ผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศควรได้รับการรับรองสิทธิและหน้าที่อันจำเป็นแก่การดำรงอยู่ซึ่งสถาบันครอบครัวของตนได้อย่างเสมอภาคกับครอบครัวของกลุ่มสมรสชายหญิงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อให้คู่รักที่มีความหลากหลายทางเพศมีหน้าที่ดูแลซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับทฤษฎีหน้าที่เชิงโครงสร้างของครอบครัว กล่าวว่า โครงสร้างของครอบครัว ประกอบด้วย โครงสร้าง หน้าที่ในการหาเลี้ยงครอบครัว หน้าที่ในการดูแลครอบครัว ซึ่งหน้าที่ในการดูแลครอบครัว คือ การปฏิสัมพันธ์หรือความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวโดยเกี่ยวข้องกับความรัก การสื่อสาร และการให้การสนับสนุน ทั้งด้านความเป็นอยู่ ร่างกาย และจิตใจ

3) สิทธิในการรับบุตรบุญธรรม ผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศเป็นมนุษย์เหมือนกับชายหญิงทั่วไป มีสิทธิของความเป็นมนุษย์ที่ทุกคนจะต้องได้รับ ตั้งแต่เกิดจนตาย โดยไม่ถูกจำกัดจากเงื่อนไขใด ๆ ของรัฐหรือทางกฎหมาย ควรจะได้มีสิทธิในการก่อตั้งครอบครัว รวมไปถึงการรับบุตรบุญธรรมร่วมกันได้ เนื่องจากเป้าหมายการเลี้ยงดูบุตรบุญธรรมคือการให้ที่อยู่อาศัยที่ดี มีประสิทธิภาพในการเลี้ยงดู และบุตรบุญธรรมมีคุณภาพชีวิตที่ดี นอกจากนี้ พฤติกรรมทางเพศไม่มีผลกระทบต่อการเลี้ยงดูบุตรบุญธรรมแต่อย่างใด ซึ่งสอดคล้องกับ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child - CRC) ซึ่งประเทศไทยเข้าร่วมลงนามและให้สัตยาบันไว้ ถึงแม้ว่าในอนุสัญญาฯ ไม่ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า ‘ประโยชน์สูงสุดของเด็ก’ ไว้ เว้นแต่ในอารัมภบทได้ระบุว่า ‘เชื่อว่าครอบครัว ในฐานะเป็นกลุ่มพื้นฐานของสังคม และเป็นสิ่งแวดล้อมทาง

ธรรมชาติ สำหรับการเจริญเติบโตและความอยู่ดีกินดีของสมาชิกทุกคน โดยเฉพาะเด็กควรจะได้รับการคุ้มครอง และการช่วยเหลือที่จำเป็น เพื่อที่จะสามารถมีความรับผิดชอบในชุมชนของตนได้อย่างเต็มที่ ขอมริบว่า เพื่อให้เด็กพัฒนาบุคลิกภาพได้อย่างกลมกลืนและเต็มที่ เด็กควรจะเติบโตในสิ่งแวดล้อมของครอบครัว ในบรรยากาศแห่งความผาสุก ความรัก และความเข้าใจ และยังคงสอดคล้องกับผลการวิจัยโดย “สมาคมนักจิตวิทยาอเมริกัน (American Psychological Association)” ซึ่งรายงานผลการวิจัยว่า การเลี้ยงดูเด็กโดยผู้รักหลากหลายทางเพศ ไม่แตกต่างจากการเลี้ยงดูเด็กโดยผู้รักต่างเพศ ทั้งในด้านประโยชน์ของเด็ก สภาพการเลี้ยงดู และด้านจิตวิทยาของเด็ก

4) สิทธิในการประกันสังคม ผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศมีฐานะเป็นพลเมืองเหมือนกับชายหญิง หากเป็นผู้ที่ทำงานในฐานะพนักงาน ลูกจ้าง ในหน่วยงานต่าง ๆ และอยู่ภายใต้ระบบประกันสังคมตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ก็ควรจะได้รับสิทธิต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ในกรณีที่ประสบอันตรายเจ็บป่วยจนถึงแก่ความตายหรือสูญหาย ซึ่งเป็นสิทธิที่บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศควรจะได้รับเช่นคู่สมรสชายหญิงที่ชอบด้วยกฎหมาย สอดคล้องกับหลักการของความมั่นคงและการคุ้มครองทางสังคม เป็นการช่วยเหลือประชาชนหรือครอบครัวทำการประกันรายได้เพื่อประโยชน์ของตนเอง ครอบครัว และเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในอันที่จะคุ้มครองมิให้ได้รับความเดือดร้อนในความเป็นอยู่ของชีวิต

5) สิทธิในทางทรัพย์สิน ผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศเมื่อได้ใช้ชีวิตร่วมกันแล้ว หลังจากการทำมาหากินควรได้รับสิทธิในการเป็นเจ้าของคนละครึ่งเพราะถือว่าสองคนทำมาหาได้ร่วมกัน เพื่อไม่ให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดต้องเสียเปรียบเทียบจึงควรให้บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมีสิทธิในทางทรัพย์สินร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับหลักนิติรัฐในเรื่องของสิทธิเสรีภาพในทางเศรษฐกิจ ได้แก่ สิทธิเสรีภาพในการประกอบอาชีพ สิทธิเสรีภาพในการมีและการใช้ทรัพย์สิน และสิทธิเสรีภาพในการทำสัญญา

6) สิทธิในการให้และรับมรดก ผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศกรณีที่ใช้ชีวิตร่วมกันควรได้รับสิทธิในการให้และรับมรดกโดยพิจารณาว่าทรัพย์สินนั้นเป็นส่วนตัว หรือเป็นทรัพย์สินที่ได้มาภายหลังจากอยู่ร่วมกันแล้ว ถ้าเป็นทรัพย์สินที่ทำมาหาได้หลังจากที่อยู่ร่วมกัน ผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศควรจะได้รับมรดกในส่วนนั้น เช่นเดียวกับคู่สมรสชาย หญิงเช่นกันสอดคล้องกับแนวความคิดการคุ้มครองทายาทโดยธรรมให้มีสิทธิ์ได้รับมรดก ในทางกฎหมายแล้วบุคคลในครอบครัวมีสายสัมพันธ์กัน ซึ่งก็เป็นสายสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นโดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งได้รับการรับรอง และบัญญัติไว้ในกฎหมายแพ่ง ดังนั้น เพื่อเป็นการให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศในการได้รับทรัพย์สินในส่วนที่เป็นมรดกของผู้ตายให้มีสิทธิ์ได้รับมรดก

7) สิทธิหักค่าลดหย่อนภาษีตามประมวลรัษฎากร ผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศควร จะได้รับการรับรองและคุ้มครองในการสมรส และสิทธิประการอื่น ๆ ก็ควรจะได้รับตามมาเช่นกัน เช่น ค่าลดหย่อนเบี้ยประกันชีวิตของตนและคู่ของตน ค่าลดหย่อนเงินสะสมที่จ่ายเข้ากองทุนสำรอง เลี้ยงชีพ ค่าลดหย่อนเงินสบทบที่จ่ายเข้ากองทุนประกันสังคม ค่าลดหย่อนการอุปการะเลี้ยงดูบิดา มารดาของตนเองและคู่ของตน ค่าลดหย่อนเบี้ยประกันสุขภาพของบิดามารดาของตนเองหรือคู่ของ ตน ก็สมควรที่จะนำมาใช้ได้ สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของการเลือกปฏิบัติ หมายถึง การเลือกปฏิบัติที่ไม่ขัดต่อหลักความเสมอภาค เกิดขึ้นจากการที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายของรัฐ อาจบัญญัติให้มีการปฏิบัติต่อบุคคลบางประเภทแตกต่างไปจากบุคคลทั่วไปอันอาจถือได้ว่าเป็นการ เลือกปฏิบัติ ซึ่งการเลือกปฏิบัติในกรณีดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่ขัดต่อหลักความเสมอ ภาค ทั้งนี้เพราะวัตถุประสงค์ของการเลือกปฏิบัติเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย และใน บางครั้งวัตถุประสงค์ของการเลือกปฏิบัติอาจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการยอมรับของสังคม

8) สิทธิในการลงนามยินยอมรักษาพยาบาล กรณีที่คู่รักของผู้ที่มีความหลากหลายทาง เพศป่วยหนักไม่ได้สติแพทย์ย่อมต้องขอความเห็นจากญาติสนิท ไม่ว่าจะเป็นการผ่าตัด การ ให้อาหาร หรือการหยุดรักษา ซึ่งผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศควรมีสิทธิในการลงนามยินยอม รักษาพยาบาลได้ ได้อย่างเท่าเทียมกับคู่สมรส ชาย หญิง สอดคล้องกับหลักข้อห้ามมิให้เลือกปฏิบัติ บุคคลไม่อาจจะถูกเลือกปฏิบัติได้ เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องเพศ เชื้อชาติ สัญชาติ ภาษา ถิ่นกำเนิด และเผ่าพันธุ์ ความเชื่อทางศาสนาหรือทางการเมือง หลักข้อห้าม มิให้เลือกปฏิบัติ แสดง ให้เห็นว่า บุคคลไม่อาจจะได้รับการปฏิบัติอย่างได้เปรียบ เสียเปรียบ อันเนื่องมาจากเหตุดังกล่าว

9) สิทธิตามกฎหมายลักษณะละเมิด คือ สิทธิในการฟ้องเรียกค่าเสียหายโดยเหตุแห่ง การละเมิด โดยคู่รักของผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศถูกบุคคลภายนอกทำละเมิดแก่ร่างกาย เสรีภาพ จิตใจ และส่งผลให้อีกฝ่ายได้รับความเสียหายจริง ผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศควรจะได้รับ สิทธิในการเรียกค่าเสียหายโดยเหตุแห่งการละเมิด เช่นเดียวกับคู่สมรสเพศชาย หญิง สอดคล้องกับหลักการคุ้มครองสิทธิโดยองค์กรตุลาการ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติว่าบุคคลที่ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ สามารถยกบทบัญญัติแห่ง รัฐธรรมนูญ เพื่อใช้สิทธิทางศาล หรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

จากคำตอบในเรื่องสิทธิของคู่สมรสที่เป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศดังกล่าวนี้ หากจะให้มีการรับรองสิทธิเหล่านั้นก็ต้องมีกฎหมายรองรับดังนั้นการวิจัยจึงได้จัดทำเป็นกฎหมาย ต้นแบบว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิในการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศซึ่ง มีข้อสรุปของโครงสร้างกฎหมาย ดังนี้

1.2 โครงสร้างของกฎหมาย

การจัดทำร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ จำเป็นต้องมีกฎหมายรองรับเพื่อให้เป็นกฎหมายที่สามารถแสดงถึงการให้การคุ้มครองสิทธิและความเสมอภาคแก่บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ดังเช่นคนไทยทั่วไป โดยมีโครงสร้างกฎหมาย มี 9 หมวด 48 มาตรา

หมวด 1 ทั่วไป มี 4 มาตรา ว่าด้วยเรื่องคำจำกัดความเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างประชาชน และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย

หมวด 2 การจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ มี 7 มาตรา ว่าด้วยเรื่องแบบของการจดทะเบียนสมรส วิธีการจดทะเบียนสมรสของกลุ่มสมรสที่มีความหลากหลายทางเพศ

หมวด 3 ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส มี 5 มาตรา ว่าด้วยเรื่องสถานะ สิทธิ หน้าที่ ความรับผิดชอบของกลุ่มสมรสที่มีความหลากหลายทางเพศ กรณีที่คู่สมรสไม่สามารถอยู่ร่วมกันโดยปกติสุขได้ กรณีที่ศาลสั่งให้คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือน ไร้ความสามารถ

หมวด 4 ทรัพย์สินระหว่างคู่สมรส มี 13 มาตรา ว่าด้วยเรื่องสัญญาเกี่ยวกับทรัพย์สิน ทรัพย์สินส่วนตัว ทรัพย์สินร่วมกันของกลุ่มสมรสที่มีความหลากหลายทางเพศ

หมวด 5 ความเป็นโมฆะของการจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ มี 4 มาตรา ว่าด้วยเรื่องการจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่เป็นโมฆะ การที่ศาลพิพากษาว่าการจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเป็นโมฆะ

หมวด 6 การสิ้นสุดการเป็นคู่สมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ มี 10 มาตรา ว่าด้วยเรื่องการจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่เป็นโมฆะ การที่คู่สมรสสิ้นสุดลงด้วยความตาย การสมัครใจเลิกกันจากการเป็นคู่สมรส เหตุฟ้องเลิกการเป็นคู่สมรส

หมวด 7 การรับบุตรบุญธรรม มี 1 มาตรา ว่าด้วยเรื่องการใช้บังคับกับสิทธิและหน้าที่ในการรับบุตรบุญธรรมของกลุ่มสมรส

หมวด 8 มรดก มี 3 มาตรา ว่าด้วยเรื่องมรดก สิทธิและหน้าที่ในการรับมรดกของกลุ่มสมรส

หมวด 9 อายุความ มี 1 มาตรา ว่าด้วยเรื่องกำหนดอายุในการเรียกร้องระหว่างคู่สมรส

จากภาพรวมของกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิในการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ พ.ศ. ... นี้ได้บัญญัติไว้ครอบคลุมสาระสำคัญในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ซึ่งจะปรากฏในร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิในการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศฉบับนี้

ข้อสรุปของผลการวิจัยนี้เมื่อนำไปสู่การพิสูจน์สมมติฐานการวิจัย ที่กำหนดว่าปัญหาของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเรียกร่องสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองเฉกเช่นเพศชายและเพศหญิงโดยอ้างถึงสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่พึงจะได้รับการคุ้มครองอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกับเพศชายและเพศหญิงตามหลักสิทธิมนุษยชนอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่จะอยู่กินกันฉันท์สามีภรรยาเหมือนชายหญิงทั่วไป ดังนั้นหากจะให้การคุ้มครองสิทธิในการสมรสแก่บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศจะต้องนำเอาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการรวมทั้งแนวทางกฎหมายจากต่างประเทศเพื่อนำไปสู่การจัดทำเป็นกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิการสมรสแก่บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

สรุปผลการพิสูจน์สมมติฐานการวิจัย ที่กำหนดว่า “หลักสิทธิมนุษยชนและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยให้การคุ้มครองศักดิ์ศรีและความ เสมอภาคของความเป็นมนุษย์โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ และเพศ แต่ปรากฏว่ากฎหมายไทยกลับมีบทบัญญัติที่ให้การคุ้มครองสิทธิในการสมรสของ เพศชายและเพศหญิงเท่านั้น ในขณะที่ปัจจุบันมี กลุ่มคนจำนวนหนึ่งที่มีจิตใจที่ไม่สัมพันธ์กับเพศสภาพเป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเรียกร่องสิทธิการสมรส ดังเช่นชายและหญิงทั่วไปเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยมีกฎหมายรับรองโดยกฎหมายต้นแบบที่ให้การรับรองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมีโครงสร้างประกอบด้วย ประเภทสิทธิที่คุ้มครอง และหน้าที่ของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ วิธีการคุ้มครอง และความรับผิดชอบทางแพ่ง และการดำเนินคดีอาญา ซึ่งจะเป็นกฎหมายที่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย” คำตอบที่ได้มาเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้คือการมีกฎหมายต้นแบบเพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ โดยสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองมีจำนวน 9 ข้อ ได้แก่ สิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายครอบครัว การอุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกัน สิทธิในการรับบุตรบุญธรรม สิทธิในการประกันสังคม สิทธิในทางทรัพย์สิน สิทธิในการให้และรับมรดก สิทธิหักค่าลดหย่อนภาษี ตามประมวลรัษฎากร สิทธิในการลงนามยินยอมรักษาพยาบาล และสิทธิตามกฎหมายลักษณะละเมิด

การสรุปคำตอบที่ได้มาตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ว่า มีคำตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัยครบทุกข้อ คือ

1) เพื่อศึกษาและวิจัย แนวคิด ทฤษฎี และหลักการที่เกี่ยวข้องกับการรับรองและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การสมรสของบุคคลที่มีเพศเดียวกัน และการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ มีคำตอบอยู่ในบทที่ 2

2) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สถานการณ์ของปัญหาสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศของประเทศไทย มีคำตอบอยู่ในบทที่ 4

3) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ กฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายต่างประเทศว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ มีคำตอบอยู่ในบทที่ 4

4) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์กฎหมายไทยในการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ มีคำตอบอยู่ในบทที่ 4

5) เพื่อจัดทำกฎหมายต้นแบบเพื่อการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ มีคำตอบอยู่ในบทที่ 5

จากผลการศึกษาก็ได้รูปแบบของกฎหมายต้นแบบเพื่อการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ เพื่อให้เป็นกฎหมายที่สามารถแสดงถึงการให้การคุ้มครองสิทธิและความเสมอภาคแก่บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ดังเช่นคนไทยทั่วไป

2. ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้กฎหมายต้นแบบว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศนำไปสู่การใช้ได้จริง ๆ จึงมีข้อเสนอแนะของการวิจัย ดังนี้

1. กฎหมายต้นแบบว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ควรเสนอเพื่อให้มีการพิจารณาการในการออกกฎหมายในการรับรองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ซึ่งมี 3 ช่องทาง คือ 1. นำไปเสนอต่อฝ่ายรัฐบาลผ่านคณะกรรมการกรรมการกฤษฎีกาเพื่ออนุมัติหลักการ และตรวจพิจารณากฎหมายต้นแบบว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศยังกระทรวงยุติธรรม เพื่อให้ยื่นขึ้นหลักการและเสนอร่างพระราชบัญญัติฯ ไปยังคณะรัฐมนตรีเพื่อเสนอต่อฝ่ายนิติบัญญัติพิจารณาในการร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศต่อไป 2. นำไปเสนอต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศพิจารณาและผลักดันเพื่อให้มีการพิจารณาร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศตั้งแต่เริ่มต้น ไปจนถึงมีผลบังคับใช้เป็นกฎหมาย 3. ศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้มีการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ เนื่องจากในรัฐธรรมนูญมีบัญญัติในมาตรา 27 บัญญัติไว้ว่า บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ซึ่งกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการ

รับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเป็นกฎหมายที่แสดงให้เห็นถึงการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ซึ่งมีอยู่ในรัฐธรรมนูญ ดังนั้นศาลรัฐธรรมนูญจึงเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายฉบับนี้จึงเสนอแนะให้ศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการเป็นการตรวจสอบว่ากฎหมายฉบับนี้ขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

2. เผยแพร่กฎหมายต้นแบบต่อกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ผ่านองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ได้แก่ มูลนิธิเพื่อสิทธิและความเป็นธรรมทางเพศ มูลนิธิเครือข่ายเพื่อนกะเทยไทยเพื่อสิทธิมนุษยชน สมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย เพื่อนำเข้าสู่การพิจารณาของฝ่ายนิติบัญญัติ

3. นำเสนอกฎหมายต้นแบบต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ มีภารกิจหลักในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยยึดถือหลักการสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญและพันธกรณีระหว่างประเทศเป็นฐานในการปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และเพื่อสร้างความเข้าใจให้บุคลากรภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชนทั่วไปได้รับทราบถึงสถานการณ์สิทธิมนุษยชน มีความตระหนักและเห็นคุณค่าของการเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน และทำการผลักดันกฎหมายต้นแบบเพื่อให้เกิดกลไกในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่เป็นรูปธรรมชัดเจนขึ้น

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

เนื่องจากเรื่องเกี่ยวกับของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมีหลายเรื่อง คือ สิทธิทั่วไปและสิทธิในการสมรส โดยงานวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาเฉพาะสิทธิการสมรส ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปควรจะทำศึกษาในเรื่องสิทธิทั่วไป เช่น สิทธิในการใช้คำนำหน้านามของบุคคลข้ามเพศ เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติให้คุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล บุคคลไม่ว่าจะมีแหล่งกำเนิด เพศ ภาษา หรือศาสนาใด ย่อมได้รับความคุ้มครองภายใต้รัฐธรรมนูญนี้โดยเสมอภาคกัน ปัญหาการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อบุคคล โดยเฉพาะบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในเรื่องการใช้คำนำหน้านามส่งผลให้เกิดอุปสรรคและความยุ่งยากในการดำรงชีวิต เช่น บัตรประจำตัวประชาชน หนังสือเดินทางที่ต้องมีการบ่งชี้เพศโดยกำเนิด แต่จากการที่บุคคลกลุ่มดังกล่าวมักมีเพศสภาพภายนอกที่ไม่ตรงกับเพศโดยกำเนิดของตน จึงทำให้ในการเข้ารับบริการที่มีความจำเป็นต้องแสดงเอกสารทางราชการนั้นประสบปัญหาในการเข้าถึงบริการและถูกเลือกปฏิบัติ เนื่องจากสถานะทางเพศและคำนำหน้านามในเอกสารซึ่งทางราชการออกให้ไม่ตรงกับเพศสภาพของบุคคลนั้น เป็นผลทำให้เกิดปัญหาในด้าน

อื่น ๆ ด้วย เช่น การทำธุรกรรมทางการเงินเมื่อมีการเปิดบัญชีเงินฝากกับทางธนาคาร ผู้เปิดบัญชีต้องมีการระบุค่าน้ำเชื้อตามเพศในบัตรประชาชน ทำให้เกิดความไม่น่าเชื่อถือในการทำนิติกรรมหรือขอยื่นทำธุรกรรมสินเชื่อจากธนาคาร เนื่องจากสถานะทางเพศที่ระบุในเอกสารที่ยื่นเพื่อขอทำธุรกรรมนั้นไม่สอดคล้องกับเพศสภาพภายนอก จึงเป็นความจำเป็นที่ต้องมีการบัญญัติกฎหมายเฉพาะแก่บุคคลเพื่อเป็นการพัฒนาทางกฎหมายเพื่อเป็นการคืนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ซึ่งบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศก็เป็นประชาชนคนหนึ่งในสังคมไทย